

Program vinter – forår 2019

Folkeuniversitetet i Vejle

folkeuniversitet-vejle.dk

Velkommen

Vi er glade for at kunne byde jer velkommen til den nye sæson for 1. halvår 2019.

Programmet bærer præg af vores gode samarbejde med lokale foreninger, og at vi i april administrerer en række foredrag på Dansk Lokalhistorisk Forenings årsmøde. Ét eller flere af de mange emner vil sikkert også appellere til din nysgerrighed og interesse.

Som sædvanlig byder vi på de meget populære Offentlige Foredrag i Naturvidenskab i samarbejde med Aarhus Universitet samt Rosborg og Rødkilde Gymnasium. Gymnasierne sponsorerer foredragene, så der er gratis adgang.

Vi glæder os til at se dig i Folkeuniversitetet!

Læs mere om foredragene og tjek for evt. ændringer på folkeuniversitet-vejle.dk

Kontakt: fu.vejle@gmail.com – 6178 5551

støtter Folkeuniversitetet

Politiarkiverne og slægtsforskerne

Jørgen Mikkelsen, arkivar og seniorforsker, Rigsarkivet

Tirsdag 8. januar kl. 19.15

Sted: Vejle Stadsarkiv, Vedelsgade 17, Vejle

Entre: Kr. 50 ved indgang. Medlemmer af VSF gratis. Tilmelding ikke nødvendig.

Arr.: Vejleegnens Slægtshistoriske Forening

Politiet har beskæftiget sig med et utal af opgaver, og politiets arkiver på Rigsarkivet indeholder derfor en lang række forskellige arkivalietyper, hvoraf mange kan have interesse for slægtsforskere. Det drejer sig bl. a. om Danske Politiefterretninger (om efterlyste m.m.), strafferegistre, fortegnelser og sager vedr. indvandrere, anholdelsesprotokoller, faderskabsjournaler og sager om dødfundne.

Foredraget vil berøre alle disse emner - og meget mere!

100 året for Genforeningen, set af en sønderjyde

Preben Kornum Mogensen, dansk præst i Syd-slesvig

Onsdag 16. januar kl. 19.00

Sted: Bredsten Sognehus, Kirkegade 7, 7182 Bredsten

Entre og kaffe: Kr. 25. Tilmelding ikke nødvendig.

Arr.: Grænseforeningen Vejle Vestereg, Bredsten Menighedsråd og Balle Valgmenighed

Foredragsholderen er præst ved den danske Ansgar Kirke i Flensborg. Han er vokset op i et grænse-land med bedstemors fortællinger om Den Store Krigs tid, der gjorde et uudslukkeligt indtryk på et barnesind.

Det er længe siden og så dog slet ikke ...

Slægtsforskernes bibliotek

Per Andersen, næstformand i Danske Slægtsforskere

Tirsdag 5. februar kl. 19.15

Sted: Vejle Stadsarkiv, Vedelsgade 17, Vejle

Entre: kr. 50 ved indgang. Medlemmer af VSF gratis. Tilmelding ikke nødvendig.

Arr.: Vejleegnens Slægtshistoriske Forening

Slægtsforskernes Bibliotek er en aktivitet under foreningen Danske Slægtsforskere, og biblioteket indeholder snart 30.000 værker. Det er litteratur inden for personal-, slægts- og lokalhistorie, der er en væsentlig del af vores kulturarv. Biblioteket stiller sin omfattende samling til rådighed for alle slægtsforskere og historisk interesserede. Samlingen består af fysiske bøger, men også af næsten 4000 titler online, som man kan søge i efter personer, navne, steder, emner m. v.

Foredraget gennemgår, hvad man kan finde i samlingen, og hvordan man søger i den.

Holberg – ironi og satire

Peter Zeeberg, seniorredaktør ved Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

Torsdag 14. marts kl. 19.00

Sted: Vejle Stadsarkiv, Vedelsgade 17, Vejle

Gratis adgang – begrænset antal pladser.

Tilmelding: fu.vejle@gmail.com /sms 6178 5551

Arr.: Folkeuniversitetet i Vejle

Hvis der er noget, der kendetegner Holbergs forfatterskab, er det hans ironi og sans for satire. Fra hans komedier til hans prosatekster er humoren og ironien et gennemgående greb, som er med til at gøre hans samfundskritik ekstra skarp.

Men hvad er det egentlig, der kendetegner satiren som kunstform? Hvordan bruger man ironi til at revse samfundet? Hvad er det, der gør Holberg til en mester udi den kunst? Og hvordan har Holberg været med til at udvikle dansk satire fra hans samtid og frem mod i dag?

Foredraget er et led i Folkeuniversitet Aarhus' forskerturné i anledning af, at DDSL og Aarhus Universitetsforlag i februar 2019 afslutter samleværket *Holberg - Ludvig Holbergs hovedværker*. Turneen støttes af A.P. Møller-fonden.

Foredraget er knyttet til Vejle Stadsarkivs aktuelle satireudstilling.

Wilh. Marstrand: Holberg i sin stue.
Kgl. Kobberstiksamling

Knacker

Karsten Skov, forfatter og lektor ved SDU

Tirsdag 21. marts kl. 19.00

Sted: Vingsted Mølle, Vingstedvej 58, Bredsten

Entre og kaffe kr. 80 ved indgang. **Tilmelding** senest 15. marts til rykind@bbsyd.dk

Arr.: Grænseforeningen Vejle Vesteregnet

Karsten Skov fortæller om sine bøger *Knacker* og *Enkeland* - romaner, hvis fortællinger danner baggrund for den første danske film om 1. verdenskrig *I krig og kærlighed*, der havde premiere i november 2018. Karsten Skov er vokset op i Augustenborg og bor i Broager. Selv om romanerne er fiktion, er de dog baseret på virkelige hændelser.

Statsminister i en vild tid. Anker Jørgensens tid 1972-82

Thorsten Borring Olesen, forfatter, professor ved Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Univ.

Torsdag 28. marts kl. 19.00

Sted: Vejle Bibliotek, Willy Sørensens Plads 1, Vejle

Entre kr. 60 ved indgang (inkl. pausekaffe).

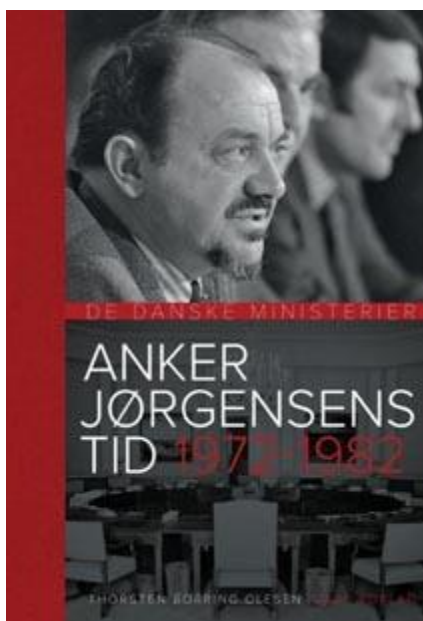
Tilmelding fu.vejle@gmail.com /sms 6178 5551

Arr.: Folkeuniversitetet i Vejle

Da Anker Jørgensen meget dramatisk blev udnævnt til statsminister efter Jens Otto Kragss overraskende afgang efter EF-afstemningen 2. oktober 1972, vidste han næppe, at hans udfordringer skulle blive så store, som de faktisk blev. 1970'erne var en vild tid, som kan beskrives som et sammenstød mellem de oprørske 68'ere og de konservative 80'ere. Det var en tid med strejker, kultursammenstød og politiske oprør, men også med natlige kriseforlig og samarbejde henover midten. Det var en tid med oliekriser og jordskredsvalg, som fuldstændig forandrede det danske parlamentariske system.

Anker Jørgensen, der var statsminister i 9 af de 10 år fra 1972 til 1982 havde med andre ord hænderne fulde!

Foredraget tager udgangspunkt i Thorsten Borring Olesens anmelderroste bog *Anker Jørgensens tid 1972-1982* (GAD 2017).

Vandringer

Jens Peter Nikolaj Hansen, Kolding Stadsarkiv

Tirsdag 2. april kl. 19.15

Sted: Vejle Stadsarkiv, Vedelsgade 17, Vejle

Entre kr. 50 ved indgang. Medlemmer af VSF gratis. Tilmelding ikke nødvendig.

Arr.: Vejleegnens Slægtshistoriske Forening

Hvad fik fx unge håndværkersønner fra Møn til at forlade den smukke og frugtbare ø for at begive sig ud på en farefuld rejse over Atlanterhavet? Hvad blev deres skæbne? Hvad skete der med kontakten til familien i Danmark? Hvordan er det gået deres efterkommere?

Alt dette kan man få nogle svar på gennem slægtsforskning i USA.

Offentlige foredrag i naturvidenskab

Tid og sted for nedenstående foredrag er ikke endeligt fastlagt ved programredaktionens slutning. **Se nærmere på folkeuniversitet-vejle.dk**

Naturens nyttige dræbermolekyler

Thomas Bjørnskov Poulsen, lektor i kemisk biologi, Institut for Kemi, AaU

Kom på en rejse til molekylernes verden med fokus på naturens egne medicinske stoffer. Og hør hvordan indsigt i cellernes funktion inspirerer forskere til både at udvikle potentielt livsforlængende stoffer og til at udvikle nye typer medicin mod kræft.

Når fysikkens stråler helbreder

Kari Tanderup, professor i medicinsk fysik, Institut for klinisk medicin, AaU

Hør om fysikken bag, at stråler kan slå kræftceller ihjel og bidrager til, at mange af os nu overlever kræft.

Hør om den store, nye danske accelerator på Skejby Universitetshospital, som fra 2019 tilbyder danske kræftpatienter avanceret og mere skånsom strålebehandling med partikelterapi.

De følgende 7 foredrag er knyttet til temaet *Epidemier* ved **Dansk Lokalhistorisk Forenings Årsmøde** på Sinaturhotel Haraldskær, Skibetvej 140, 7100 Vejle.

Alle er velkomne til foredragene.

1. Epidemier og 'lægeetnografer' i 1800-tallet

Jørgen Mikkelsen, ph.d., arkivar og seniorforsker ved Rigsarkivet

Fredag 5. april kl. 16.30-18.00

Sted: Sinaturhotel Haraldskær, Skibetvej 140, 7100 Vejle

Entre: kr. 50 ved indgang. Tilmelding ikke nødvendig.

Arr.: Dansk Lokalhistorisk Forening

I 1803 blev det pålagt alle danske læger at indsende en årlig medicinalberetning til Sundhedskollegiet. Her skulle de bl. a. gøre rede for, hvilke epidemier der havde været inden for de områder, hvor de praktiserede, og hvad de havde gjort for at forhindre sygdommens udbredelse. Mange beretninger diskuterer den mulige sammenhæng mellem sygdomsbilledet og lokalbefolkningens sociale forhold og sædvaner.

Flere læger udarbejdede også en større afhandling om disse problemstillinger, bl. a. P. L. Panum og A. H. Manicus om Færøernes mæslingeepidemi i 1846, og Erik Holst, der analyserede levevilkårene i Korsør i anledning af, at byen blev ramt af en voldsom kolera-epidemi i 1857. Foredraget tager udgangspunkt i bl. a. disse afhandlinger.

2. Den spanske syge

Hans Trier, speciallæge i samfundsmedicin, fhv. embedslæge og cand. mag. i historie

Fredag 5. april kl. 19.30-21.00

Sted: Sinaturhotel Haraldskær, Skibetvej 140, 7100 Vejle

Entre: kr. 50 ved indgang. Tilmelding ikke nødvendig.

Arr.: Dansk Lokalhistorisk Forening.

Den verdensomspændende influenzaepidemi i 1918-20 - *den spanske syge* - kostede over 15.000 danskere livet. Alligevel har den som historisk periode været delvist glemt frem til de seneste årtier. Kilder til epidemien er især dagspressen, Sundhedsstyrelsens og embedslægerne beretninger og arkivmateriale samt lægevidenskabelige artikler.

Erindringer og lokalhistorisk arkivmateriale - kilder, som særligt tages under behandling i foredraget - giver os navnlig et bedre indtryk af den spanske syges mentalitets- og social-historiske aspekter. Frem for alt efterladte beretninger fra almindelige familier giver et bevægende indtryk af den frygt og angst, der ramte befolkningen, og af det enorme hjælpearbejde, der blev iværksat på offentligt og privat initiativ under krisen.

For opofrende Gerning - Æresgave Nakskov 1918

3. Køn, kald og kompetencer

Susanne Malchau Dietz, ph.d., sygepleje-
historiker, fhv. lektor ved Aarhus Universitet

Lørdag 6. april kl. 13.00-14.30

Sted: Sinaturhotel Haraldskær, Skibetvej 140,
7100 Vejle

Entre: kr. 50 ved indgang. Tilmelding ikke
nødvendig.

Arr.: Dansk Lokalhistorisk Forening.

Den faglærte sygepleje i Danmark har sit udspring i tre traditioner, som etablerede sig sideløbende i sidste halvdel af 1800-tallet: én verdslig sygeplejetradition (inspireret af Florence Nightingale) og to religiøse traditioner, de katolske nonners og de protestantiske diakonissers. Med udgangspunkt heri tegnes der i foredraget et historisk landkort fra sygeplejefagets første spæde etablering i 1800-tallet frem til dets konsolidering i midten af 1900-tallet. Gennemgående temaer er: *Køn*, fordi sygepleje og kvindens iboende/medfødte omsorgspotentiale var anset som uløseligt forbundet. - *Kald*, fordi et oprigtigt kristent kald langt op i tiden var selve grundlaget for gerningen. - Og *kompetencer*, fordi teoretisk og praktisk uddannelse blev hovedargumentet for at arbejde kvalificeret med syge og socialt udsatte.

Arnold Böckling: Pesten (1898)

4. Pestepidemier i Danmark i 1500-tallet

Michael Dupont, cand. mag., overassistent i
Rigsarkivet

Lørdag 6. april kl. 14.45-16.15

Sted: Sinaturhotel Haraldskær, Skibetvej 140,
7100 Vejle

Entre: kr. 50 ved indgang. Tilmelding ikke
nødvendig.

Arr.: Dansk Lokalhistorisk Forening.

Pest eller kolera? I forhold til de små moderne epidemier, vi jævnligt er udsat for, var pesten virkelig en mandedræber. Forskningen mener, at den i midten af 1300-tallet slog op mod 40 % ihjel i de ramte områder - til sammenligning døde kun lidt over 3 % af kolera i København under landets værste koleraepidemi i 1853. Fra ca. 1350 - 1711 hærgede pesten med jævne mellemrum i Danmark, idet den vendte tilbage ca. en gang hvert tiende år.

Vi skal se på pestens dødelighed, hvor ofte den ramte, og hvordan den spredte sig, og vi dykker ned i nogle 'spændende' pestår og ser på gode eksempler, især med vægt på udbruddene i Danmark i 1500-tallet.

5. Persilledoktoren på Frydenstrand

Erik S. Christensen, museumsinspektør og arkivar, KYSTmuseet, Frederikshavn

Lørdag 6. april kl. 20.30-21.30

Sted: Sinaturhotel Haraldskær, Skibetvej 140, 7100 Vejle

Entre: kr. 50 ved indgang. Tilmelding ikke nødvendig.

Arr.: Dansk Lokalhistorisk Forening.

Hør historien om en svagelig dreng, som udnyttede sit boglige potentiale på en anden måde, end forældrene havde forestillet sig. Han søgte gud i Amerika som præst, men fandt i stedet en læge, der gennem religionen fik ham ledt ind på den medicinske vej, så han kunne tage sin lægeeksamen ved Københavns Universitet. Han stiftede Nordisk Philantropisk Selskab, som stod bag oprettelsen af først Frydenstrand Badesanatorium i Frederikshavn og senere Skodsborg Badesanatorium. Han bevægede sig på kanten mellem videnskab, religion og kvaksalveri og blev kaldt Nordens sundhedsapostel eller persilledoktoren, alt efter temperament. Historien knytter sig til tiden efter indførelsen af religionsfrihed i Danmark, industrialiseringen og den store omkalfatring af samfundet i slutningen af 1800-tallet.

6. Koleraepidemien 1853

Gerda Bonderup, dr. phil., lektor emer. i historie, Aarhus Universitet

Søndag 7. april kl. 9.00-10.15

Sted: Sinaturhotel Haraldskær, Skibetvej 140, 7100 Vejle

Entre: kr. 50 ved indgang. Tilmelding ikke nødvendig.

Arr.: Dansk Lokalhistorisk Forening.

I 1800-tallet mente man, at epidemiernes tid var forbi. Pesten havde man ikke set i Europa i de seneste 100 år, og koppperne havde man stort set fået bugt med ved vaccination. Da slog en helt ukendt epidemi til - koleraen. Det første koleraudbrud grasserede i Europa i 1830'erne, sociale uroligheder fulgte i kølvandet, men epidemien gik uden om Danmark. Først da den anden epidemi næsten var forbi, rammes vi i 1853. Her stod dog alle ansvarshavende, såsom læger, medlemmer af bystyret, mange frivillige fra det bedre borgerskab og mange andre, sammen og gjorde en uselvisk indsats for at få befolkningen overbevist om de bekæmpende foranstaltninger. Det drejede sig især om at holde sig selv og boligen rene. Efter epidemien tog også det offentlige fat i rensning af drikkevand og kloakering. Det hele lykkedes overordentlig godt!

7. Den spanske syge i Aarhus 1918-20

Søren Poder, cand.mag i historie, arkivar ved Aarhus Stadsarkiv

Søndag 7. april kl. 10.30-11.45

Sted: Sinaturhotel Haraldskær, Skibetvej 140, 7100 Vejle

Entre: kr. 50 ved indgang. Tilmelding ikke nødvendig.

Arr.: Dansk Lokalhistorisk Forening.

De seneste 10-15 års fornyede interesse for historiske epidemier i almindelighed og 1918-pandemien i særdeleshed har gjort os meget klogere på årsagerne til pandemier og deres udvikling. Herved har vi fået et beredskab til at forhindre et nyt worst case scenarie. Men vi har også fået indblik i, at når lokale epidemier kunne få pandemiske proportioner, skyldtes det et endnu ikke helt forstået komplekst samspil mellem epidemiologiske, demografiske, geografiske, sociale, kulturelle og lokale variationer. - Desuden, at en fuld forståelse af denne kompleksitet forudsætter en tværfaglig tilgang til og analyse af store mængder af historiske data, hvoraf hovedparten endnu ikke er digitaliserede i et strukturelt format, der gør det anvendeligt til formålet.

Foredraget viser, hvordan vi ved at inddrage frivillige i arbejdet med at digitalisere de nødvendige data ('crowdsourcing') forsøger at finde svar på og formidle baggrunden for den spanske syges sociale og demografiske geografi.

Se mere på hjemmesiden denspanskesyge.dk.

Når asylcentret bliver en del af lokalsamfundet

Birgitte Romme Larsen, antropolog, ph. d., ekstern lektor ved Saxo-instituttet, Kbh. Univ.

Torsdag 2. maj kl. 19.00

Sted: Vejle Bibliotek, Willy Sørensens Plads 1, Vejle

Entre kr. 60 ved indgang (inkl. pausekaffe).

Tilmelding fu.vejle@gmail.com /sms 6178 5551

Arr.: Folkeuniversitetet i Vejle

Birgitte Romme Larsen forsker i naboskabet mellem asylcentre og lokalsamfund.

I Jelling, hvor Danmarks ældste asylcenter ligger, har hun undersøgt, hvordan centret gennem de sidste 25 år er blevet en indoptaget del af byens liv og hverdag. Studiet viser, hvordan dette naboskab gennem årene er vokset frem i kraft af lokale pragmatiske løsninger på forskellige udfordringer, lokalsamfundet har stået med. Da byen fx manglede plads til en dagpleje, placerede man den i ledige lokaler i asylcentret, og der ligger den fortsat. Det samme gør sig gældende for byens ungdomsklub og skaterbane.

Det naboskab, der i dag eksisterer mellem byen og asylcentret, har med andre ord aldrig lokalt været defineret eller omtalt som et 'integrationsprojekt' - og i foredraget spørges det, hvorvidt det måske netop er derfor, det er lykkedes så godt?